मनसुनपूर्व तयारी कार्य योजना-२०७७

योजना तयार पार्नेः

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

तनहुँ

विषय सूची

परिच्छेद १

१. परिचय

१.१ पृष्ठभूमी

१.२ तनहुँ जिल्लामा बाढी पहिरो तथा अन्य प्रकोपको प्रभाव

१.३ जिल्लाको समष्टिगत वस्तु स्थिति

क.जिल्ला परिचय

ख. भौगोलिक अवस्था, सिमा तथा क्षेत्रफल

ग. जनसंख्या

घ. जिल्लाको बाढी पहिरो संकटासन्नताको अवस्था

परिच्छेद २

२. योजनाको तयारीको अवस्था, उद्देश्य र आवश्यकता

२.१ योजना तयारीको विद्यमान अवस्था

२.२ कार्य योजनाको उद्देश्य

२.३ योजनाको आवश्यकता

२.४ योजनाको अपेक्षित उपलब्धि

२.५ कार्य योजनाका सीमाहरु

परिच्छेद ३

३. क्षमता विष्लेषण तथा योजना निर्माण प्रक्रिया

३.१ क्षमता विश्लेषण

३.१.१.जनशक्ति

३.१.२ भौतिक स्रोत

३.१.३ योजना निर्माण प्रक्रिया

परिच्छेद ४

४. जिम्मेवारी तथा योजना

४.१ सम्वद्ध निकाय तथा जिम्मेवारी

४.२ मनसुनको आपतकालीन कार्य योजना

परिच्छेद १

१. परिचय

वर्षातको समयमा तनहुँ जिल्लामा पर्नसक्ने बाढी पहिरो लगायतका जोखिमको प्रभाव न्युनीकरण तथा तयारीको अभ्यासको रुपमा यो मनसुनको आपतकालीन कार्य योजना-२०७७ तयार गरिएको छ।

योजनाको कार्यान्वयनको लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तनँहूको समन्वयमा नेपाली सेना, नेप प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, जिल्ला समन्वय समिति,जिल्लाका तहहरुमा गठित स्थानीय विपद् व्यवस्था समितिहरु, जिल्लामा क्रियाशील राजनैतिक दलहरु,विपद् क्षेत्रमा कार्य गर्ने सरकारी तथा गैरसरक निकायहरुले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु पर्ने देखिन्छ।

यस मनसुनको आपतकालीन कार्य योजना-२०७७ लाई आधार मानीस्थानीय तहहरुका स्थानीय वि व्यवस्थापन समितिहरुले आ-आफ्ना क्षेत्रमा मनसुनको समयमा हुने प्रकोप र यसबाट देखा पर्ने जोि न्यूनीकरण गर्न आवश्यक कार्य योजना बनाई लागु गरिने नै छ ।

१.१ पृष्ठभूमी

नेपाल विश्वका मुलुकहरु मध्ये एक भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औं, पानीजन्य प्रकोपबाट हुने क्षति हिसाबले ३० औं र जलवायु परिबर्तनको जोखिमका हिसावले चौंथो स्थानमा रहेको छ । विपद्को हिस नेपाल संसारमा अति संवेदनशील (Hot Spot) क्षेत्रमा अवस्थित छ ।

विपद्का दृष्टिकोणले नेपाल संकटाभिमुख देशहरूको सूचीमा पर्दछ । नेपालमा विभिन्नसमयमा आइप विभिन्न किसिमका संकट तथा विपद्हरूबाट व्यापक रुपमा धनजनको क्षति हुँदै आएको छ ।नेपालको विपद्को रुपमा बाढी, पहिरो, भूकम्प, खडेरी, रोग, झाडापखाला, महामारी, हिमताल विष्फोट, आगलागी, हुरी ब असिना, चटयाङ्ग तथासडक दुर्घटनाहरू रहेका छन् । यी मध्ये मुख्य संकट वा विपद्को रुपमा बाढी प झाडापखाला तथा महामारी, हुरी बतास र आगलागीका घटनाहरू रहेका छन्। यी घटनाहरूबाट धे अकालमा ज्यान जानुका साथै ठूलो मात्रामा भौतिक संरचनाहरुएवं प्राकृतिक संपदाको क्षति हुने ग अवस्था छ ।

१.२ तनहुँ जिल्लामा बाढी पहिरो तथा अन्य प्रकोपको प्रभाव

पहिरोको आधारमा घिरिङ्ग गाउँपालिका,रिसिङ्ग गाउँपालिका, देवघाट गाउँपालिका, बन्दिपुर गाउँपालि आँबुखैरनी गाँउपालिका उच्च जोखिममा रहेको पाईन्छ ।

त्यस्तै शुक्लागण्डकी नगरपालिका, भिमाद नगरपालिका, व्यास नगरपालिका, भानु नगरपालिका आदि पहि कारणले उच्च जोखिममा रहेको स्थलहरु मानिन्छन् ।

१.३ जिल्लाको समष्टिगत वस्तु स्थिति

क) जिल्ला परिचय

यस जिल्लाको नाम तनहुं कसरी रहयो भन्नेसम्बन्धमा हालसम्म कुनै ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक तथ्य फेला नपरे पनि यहाँका गाउँहरू जस्तैः मानहुँ, किहुँ, काहुँ आदिको अन्त्यमा हुँ आउने नामको प्रभाव परेकोले यसको नाम तनहुँ रहन गएको हो भन्ने विश्वास गरिन्छ । आध्यात्मिक कथन अनुसार तनहुँसुर र मानहुँमा क्रमशः तनुहूनु र मानहूनु (चिउँडो ठूलो र सानो) भएका ऋषिले तपस्या गरेका हुनाले भाषामा अपभ्रंस भई तनुहुनुबाट यस जिल्लाको नाम "तनहुँ"रहन गएको भन्ने एक प्रकारको किम्वदन्ती रहेको छ । यसैगरी तनहुँसुरमा रहेका तीनवटा उच्च थुम्काहरू (तीनथुम्की) लाई तत्कालीन राज्यकालमा त्रितुङ्ग भनिन्थ्यो । त्यसैबाट पछि अपभ्रंस भै तनहुँ नामकरण रहन गएको हो भन्ने पनि एकथरी अनुमान रहेको छ ।

ख) भौगोलिक अवस्था, सिमा तथा क्षेत्रफल

नेपालको मध्यवर्ती भागमा पर्ने यो जिल्ला पूर्वमा गोरखा र चितवन, दक्षिणमा चितवन र नवलपरासी (ब.सु.पू.) र पश्चिममा पाल्पा, स्याङ्जा र कास्की तथा उत्तरमा कास्की र लमजुङ जिल्लाहरुद्वारा परिवेष्ठित छ । समुद्र सतहबाट १८७ मि. (देवघाट गाँउपालिकाको, कालीगण्डकी र त्रिशूली नदीको संगमस्थल) देखि २१३४ मि. (छिम्केश्वरी डाँडा) सम्मका भू-भागहरुमा फैलिएर रहेको यस जिल्लाको क्षेत्रफल १५४६ वर्ग कि.मी. (४,६०० हे.) (नेपालको कुल भू-भागको १.०५५) रहेको छ । जिल्लाको - पश्चिमूर्व लम्वाई ६२.५ कि.मि. र उत्तर - दक्षिण चौडाई ४३.७ कि.मि. रहेकोछ । जिल्ला सदरमुकाम दमौलीवजार समुद्र सतह देखि ३७० मि.को उचाइमा रहेको छ । औसत बर्षा २०५८ मि.मि. रहेको छ भने अधिकतम तापक्रम ४१ डिग्री सेलसियस र न्यूनतम तापक्रम ३ डिग्री सेल्सियस सम्म हुने गर्दछ । भौगोलिक दृष्टिले दक्षिणतर्फ चुरे(१.१५५) र उत्तर तर्फ मध्यपहाडी(९८.८५५) क्षेत्रहरू मिली बनेको यो जिल्लामापूर्व तर्फ हिमालय पर्वतबाट निस्केका मर्स्याङ्दी र त्रिशूली नदीहरूले तथा दक्षिण तर्फ कालीगण्डकी नदीले घेर्नुका साथै मादी र सेती नदीहरूबीच भू-भागबाट प्रवाह भई जिल्लालाई जल सम्पदामा समेत धनी बनाएका छन् ।

ग. जनसंख्या तथा राजनैतिक्र विभाजन

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस जिल्लाको कुल जनसंख्या ३,२३,२८८ (नेपालको जनसंख्याको १.२२५) रहेकोमा सो मध्ये १,७९,८७८ (५५.६४५) महिला र १,४३,४१० (४४.३६५) पुरुष जनसंख्या रहेको छ । जनसंख्या वृद्धिदर जम्मा ०.२५५ रहेकोछ । जिल्लामा ७८,३०९ घरधुरीहरू २,३६२ वस्तीहरूमा छरिएर रहेका छन् । साक्षरता ८४.९८ ५ रहेको छ भने ५३,१३० परिवारले खाना पकाउन दाउरा प्रयोग गर्ने गर्दछन्। त्यसैगरी ८६.५१५ हिन्दु, ९.४४५ बौद्ध, १.२८५ मुस्लिम, १.६९५ क्रिश्चियन र १.०८५ अन्य धर्मावलम्वीहरू बसोबांस गर्ने यस जिल्लामा जातिगत हिसावले हेर्दा २८.५ मगर, १३.५५५ ब्राहमण, १२.१७५ गुरुङ्ग, १०.७९५ क्षेत्री, ७.५५४ नेवार, १५.६९५ दलित (कामी, दमै, सार्की, सुनार, गन्धर्व) र १२.२६५ अन्य जातिका मानिसहरू बसोबास गर्दछन् । प्रशासनिक दृष्टिले ४ नगरपालिका, ६ गाउँपालिका, ४ प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र र २ संघिय निर्वाचन क्षेत्रमा विभाजित रहेको छ ।

घ.मनसुनको समयमा घट्न सक्ने प्रकोपहरुको संकटासन्नताको अवस्था

सि.नं.	प्रकोप	प्रकोप संकटाभिमुख क्षेत्रहरु
१	पहिरो	शुक्लागण्डकी न.पा. वडा नं. १-१०, भिमाद न.पा. वडा नं.१,५, ६,७, ८भानु न.पा.वडा नं.४,६,१०, ११व्यास न.पा. वडा नं.७,८,९,११, १२ आबुखैरेनी गा.पा. वडा नं.४, ६ ऋषिङगा.पा. वडा नं. १,२,६,७,८, घिरिङ गा.पा. वडा नं. ३,४, ५ बन्दिपुर गा.पा. वडा नं. १,२,४,५, ६ म्याग्दे गा.पा. वडा नं. १,२, ३ देवघाट गा.पा. वडा नं. ४,५
२	वाढी	व्यास न.पा. वडा नं. १,२,३,४,५,७,८,९,१०,११,१३आँबुखैरेनी गा.पा. वडा नं. १,२,३, ४ शुक्लागण्डकी न.पा. वडा नं. २,३,४,५,६,७,८,९,१०भानु न.पा. वडा नं. ११, १३ भिमादन.पा. वडा नं १ देवघाट गा.पा वडा नं ४,५, रिस्ती, साँगे खोलासँग जोडिएका न.पा.र गा.पा. हरू, नाउदी र पाउदी खोलासँग जोडिएका न.पा. र गा.पा. हरू; क्याङदी, चुँदी, मादिसेती,फिर्दि खोला र चुदी खोला संग जोडिएका न.पा. तथा गा.पा.हरू
३	माहामारी	जिल्लाका सवै न.पा. तथा गा.पा.हरु
४	हावा हुरी/चटयाङ्ग	जिल्लाका सवै न.पा. तथा गा.पा.हरु
५	सडक दुर्घटना	पृथ्वी राजमार्गको मुग्लिङ्ग-कोत्रे खण्ड र सो सँग जोडिएका सहायक मार्गहरू
६	कोभिड-१९ कोरोना माहामारी	जिल्लाका सवै न.पा. तथा गा.पा.हरु

परिच्छेद २

२. योजनाको तयारीको अवस्था, उद्देश्य र आवश्यकता

२.१ योजना तयारीको विद्यमान अवस्था

मनसुनको समयमा घट्न सक्ने विभिन्न प्रकोपका घटनाहरु र यसबाट सृजना हुने विपदको अवस्थामा तत्काल खोज,उध्दार तथा राहत वितरण लगायतका विपद व्यवस्थापकीय कार्यहरु प्रभावकारी रुपमा संपादन गर्न गराउन मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७६ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको थियो ।

गत वर्षको प्रस्तुत योजना, विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७६(अध्यावधिक २०७७),स्थानीय तहहरुका स्थानीय विपद जोखिम नन्यूनीकरण तथा जलवायु अनुकुलन योजना, विपद व्यवस्थापनमा राष्ट्रिय कार्य नीति एवं प्रतिकार्य ढाँचा समेतबाट प्रास पृष्ठपोषण समेतका आधारमाजिल्लामा रहेका सुरक्षा निकायहरु,सरकारी तथा गैर सरकारी संघ/संस्थाहरु, स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिहरु तथा

समुदायहरुको विधमान क्षमताको अधिकतम् उपयोग गर्ने गरी मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७ तर्जुमा गरिएको छ ।

२.२ कार्ययोजनाको उद्देश्य

गर्मी मौसमको शुरुआत संगै बर्षातका कारण सृजना हुन सक्ने जोखिमहरुको विश्लेषण गर्दै त्यस प्रति सजग रहन, राहत तथा उद्धार कार्यकालागि जिल्ला स्थित सम्पूर्ण सुरक्षा निकाय, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, सम्वन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरुको स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिहरु साथै स्थानीय समुदायको प्रभावकारी परिचालन गरी राहत तथा उद्धार कार्यलाईयोजनाबद्ध रुपमा छिटो छरितो र विश्वसनीय बनाउनु यस योजनाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

२.३ योजनाको आवश्यकता

नेपालको संविधान २०७२,स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४,विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ तथा विपद व्यवस्थापन सम्वन्धमा प्रचलित राष्ट्रिय कार्यढाँचा लगायतका कानूनद्वारा निर्दिष्ट दायित्व पुरा गरी विपदको समयमा प्रभावकारी प्रतिकार्यद्वारा जनउत्तरदायी सरकारको प्रत्याभूत गराउन प्रस्तुत योजना अपरिहार्य देखिन्छ ।

२.४ योजनाबाट अपेक्षित उपलब्धि

यो योजनाको तयारी पश्चात निम्न उपलब्धि हाँसिल भएको हुनेछः

१. मनसुनका कारण उत्पन्न हुने जोखिमकोपूर्वानुमान गरी न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्नेछ।
२. राहत संकलन एवं उद्धारको लागि सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरुको अधिकतम परिचालन भएको हुने छ।
३. मनसुनका कारण उत्पन्न हुनसक्ने विपदमाप्रतिकार्यकालागि सम्बद्ध निकायहरु तयारी अवस्थामा रहने छन्।
४. अविरल वर्षावाट निम्तिने जोखिमवाट वच्नस्थानीय संचार माध्यमबाट सन्देशमुलक सूचना प्रवाह हुने छ।
५. विपद्को घटना घटेको अवस्थामा सम्वद्ध निकायले खेल्न सक्ने भूमिका स्पष्ट हुनेछ।
६. यस पूर्व तयारी योजना मनसुनवाट सृजित जोखिमको प्रतिकार्यको निम्ति मार्गदर्शन हुनेछ।

२.५ कार्य योजनाको सीमा

प्रस्तुत मनसुनको आपतकालीन कार्य योजना-२०७७ समग्र जिल्लाको अवस्थालाई मध्यनजर गरी तयार पारिएको छ। यद्यपि मनसुनको समयमा देखिन सक्ने विपदवाट पर्ने सामाजिक आर्थिक वा भौतिक असर विभिन्न समुदाय वा स्थानीय तह पिच्छे फरक हुन सक्छ।

अत: यस योजनालाई स्थानीय तहबाट सुक्ष्म स्तरबाट विश्लेषण गरी तहाँबाट तयार पारिने विपद् पूर्व तयारी योजनाहरुमा समेट्नु पर्ने हुन्छ। योजना मुताबिक तय भएका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न एवं विपद्को समयमा तत्कालराहत एवं उद्धार कार्यका लागि सम्वध्द सरकारी तथा गैर सरकारी संघ/संस्थाहरु एवं स्थानीय तहमा आर्थिक श्रोत, भौतिक श्रोत साधनहरु तथा जनशक्तिको व्यवस्थासमेत हुनु पर्ने देखिन्छ। स्थानीय तहले स्थानीय स्तरमा मनसुन पूर्व तयारी कार्य योजना बनाउदा प्रस्तुत कार्य योजनालाई एक खाका र मार्गदर्शनको रुपमा लिन सक्ने छ। स्थानीय तहले तयार पारेको योजना कार्यान्वयनमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले समन्वयकारी भूमीका रहन्छ।

परिच्छेद ३

३. क्षमता विश्लेषण तथा योजना निर्माण प्रक्रिया

३.१.क्षमता विश्लेषण

३.१.१ जनशक्ति

विपदको समयमा खोज तथा उद्धार एवं आपतकालिन सुरक्षा र राहत वितरण कार्यमा खटिन निम्न अनुसारका जनशक्ति उपलव्ध हुनेछन् ।

सि.नं.	जनशक्ति गराउने निकाय/संस्थाहरु	उपलव्ध हुने जनशक्ति		समन्वयकर्ता
		दक्ष/तालिम प्रास	अदक्ष	
१	नेपाली सेना,कालीभन्जन गण(ई.) दमौली व्यारेक	अधिकृत कमाण्डमा २५ जना	-	प्र.जि.अ./गणपति
२	नेपाल प्रहरी(जि.प्र.का.तनँहू)	२५ जना प्रहरी सुरक्षाकर्मी	-	प्र.जि.अ./प्र.उ.
३	सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल	स.प्र.नि.को कमाण्डमा ५५ जना सुरक्षाकर्मी	-	प्र.जि.अ./स.प्र.उ.
४	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी,	१७ जना स्वंसेवक	-	प्र.जि.अ./ने.रे.सो.जिल्ला सभापति
५	स्थानीय तहहरु/समुदाय	आ-आफ्ना क्षेत्रमा आवश्यकतानुसार		जि.स.स.प्रमुख/ स्थानीय तहका प्रमुख तथा अध्यक्ष /प्र.जि.अ.

३.१.२. भौतिक स्रोत साधन

विपदको समयमा खोज तथा उध्दार, सुरक्षित स्थान्त्रण एवं आपतकालिन राहत सहयोगका लागी देहायका निकाय/संघ/संस्थाहरुवाट निम्नानुसारका भौतिक श्रोत साधनहरु उपलव्ध हुनेछ ।

सि.नं.	निकाय/संघ/संस्था	उपलव्ध हुने सामाग्रीहरु

१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय तनँहू	सेफ्टी हेलमेट६,रव,रगमवुट ८,रेसक्यू भेष्ट १५,लाइफ ज्याकेट १० सावेल ७ क्रोवार ८ मेटल वकेट ११ वेइष्ट वेग १३ स्ट्रेचर ६ क्याप १० ग्लोवस् २ थ्रो व्याग ५ ट्रापोलिन १५ व्लाङकेट ५ हेडलाइट ६ रवर म्याट्रेस ८ इमर्जेन्सी लाइट ३ रवर ट्युव १७ फुट पम्प २ बोल्ट कटर ३ रेस्क्यु ह्यामर २ स्टयाटिक रुप ५ **Screw Gate carabineers 10 Figure of 8 carabineers 10 Fire Rope Ladder 2 Fire extinguisher 1**
२	नेपाली सेना कालीभन्जन गण	ट्युव - २थान, नाईलनडोरी१००मिटर, जुटकोडोरी १००मिटर, स्टेचर - २थान, लाईफज्याकटे - १५थान, बाल्टी - २थान १० लिको ०,बाल्टी - २थान १५लिको ०, कोदटलो - २थान ,गैची - १५थान, बन्चरो - ६थान, भर्याङ - २थान, खुर्पा - १०थान, Fire Extinguisher – १थान ,Drill machine -२थान
३	जिल्ला प्रंहरी कार्यालय तनँहू	ट्यूब-२, नाइलन डोरी-१०० मिटर, जुट डोरी-१०० मिटर, स्टेचर-२ थान, लाईफ ज्याकेट १५, बाल्टी (१० लीटरको)-२ थान, बाल्टी (१५ लीटरको) -२ थान, कोदालो-५ थान, गैंची-१५ थान, बन्चरो -६ थान, भऱ्याङ-२ थान, खुर्पा-१० थान, Fire extinguisher -१, Drill Machine-२
४	सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल नं.२३ गण हे.क्वा.मनकामना	लाईफ ज्याकेट-२५ थान, ट्यूब-१ थान, पिक सावेल-१८ थान, बाल्टी-६ थान, स्टेचर-४ थान, फलामको गल- १ थान,घन-३ थान, प्राथमिक उपचार बाकस - ६ थान, फरुवा - ५ थान, गैंची-३ थान, छिनो-४ थान, बन्चरो-४थान,प्लास्टिक डोरी -४ बण्डकल, हेडलाईट-५ थान, ईमरजेन्सी/टर्च लाईट-२ थान, ट्राफिक ज्याकेट-५ थान, स्लिपिङ्ग ब्याग-२ थान,Swatter-2, Shovel-2, Rake Hoe-2, Jumpsuit-2, Glove-7, Helmet-11, Fire Extinguisher-3
५	ने.रे.सो.तनँहू	गैर खाध्य सामाग्री ५० सेट
६	तनँहू उध्योग वाणिज्य संघ	आवश्यकतानुसार खाध्यन्न सामाग्री संकलन गरिने
७	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिहरु	आवश्यकतानुसार खाध्यन्न तथा गैर खाध्यन्न सामाग्री संकलन गरिने

३.१.३ योजना निर्माण प्रक्रिया

- विपद व्यावस्थापनसंग सम्वन्धित ऐन कानून तथा नीति/कार्यविधिहरुको अध्ययन ।
- सरकारी निकाय तथा गैर सरकारी संघ/संस्था, स्थानीय विपद व्यावस्थापन समितिहरु तथा सम्वध्द/सरोकारवालाहरुको क्षमता विश्लेषण ।
- संभावित संकटाभिउन्मुख क्षेत्रहरुको जोखिम नक्सांङ्कन ।
- मनसुनको समयमा प्रकट हुन सक्ने संभाव्य प्रकोपहरुको विश्लेषण ।
- विषय क्षेत्रगत समूहहरुको जिम्मेवारी वाँडफाड ।

➢ विपदको समयमा खोज उध्दार तथा आपतकालिन सुरक्षा लगायतका प्रतिकार्यको समय सिमा निर्धारण ।

परिच्छेद ४

४. जिम्मेवारी तथा योजना

४.१ सम्वद्ध निकाय तथा जिम्मेवारी

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७६(अध्यावधिक २०७७) मा निर्दिष्ट कार्य योजनालाई आधार मानेर जिल्ला स्थित पहिचान भएका विभिन्न निकायहरूमध्ये मुख्यगरी मनसुनको समयमा गर्नुपर्ने पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यसँग सम्वन्धित निकायहरुको भूमिका र जिम्मेवारी निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

क्र.सं.	निकायको नाम	जिम्मेवार व्यक्ति	जिम्मेवारी
१.	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	▪ समन्वयात्मक र नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने, ▪ आवश्यकता अनुसार प्रदेश तथा केन्द्रीय स्तरमा सहयोग (मानवीय, आर्थिक र भौतिक)को लागि समन्वय गर्ने।
२.	सुरक्षा निकाय(नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी तथा सशस्त्र प्रहरी)	सुरक्षा निकाय प्रमुख	▪ खोज तथा उद्धार कार्यका लागि सक्रिय रहने । ▪ जोखिमको समयमा सुरक्षा व्यवस्था गर्ने । ▪ विषयगत समितिमा रही सहयोग गर्ने ।
३.	जिल्ला समन्वय समिति	जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख	▪ स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गर्ने। ▪ विपद् सम्बन्धि सूचना संकलनमा सहजिकरण गर्ने। ▪ अनुगमन गर्ने।
४.	नगरपालिका तथा गाँउपालिकाहरु	प्रमुख/अध्यक्षहरु	▪ जोखिमबाट प्रभावित हुन सक्ने जनसंख्याको पहिचान गर्ने। ▪ जोखिमयुक्त ठाँउ, बस्ती तथा समुदायको पहिचान गरी पूर्व तयारीका योजना तर्जुमा गर्ने। ▪ गाँउपालिका तथा नगरपालिकास्तरको मनसुन पूर्व तयारी कार्य योजना तयार पार्ने। ▪ तत्काल उद्धारकोलागि आवश्यक सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने। ▪ आवश्यकताअनुसार जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग समन्वय गर्ने।
५.	राजनैतिक दलहरू	दलका प्रमुखहरू	▪ जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई

	(जिल्ला तथा स्थानीय स्तरका सम्पूर्ण राजनैतिक दलहरू)		आवश्यकतानुसार सल्लाह, सहयोग र मार्गदर्शन प्रदान गर्ने। ▪ स्रोत संकलनका लागि समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने। ▪ स्थानीय तथा जिल्लास्तरमा जनपरिचालनमा सहयोग पु-याउने।
६.	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	▪ प्रबन्धकारी भूमिका निर्वाह गर्ने। ▪ खाद्य/गैरखाद्य सामग्री तथा अस्थायी आवासको व्यवस्थापन गर्ने । ▪ सूचना सङ्कलन तथा सम्प्रेषणका लागि स्वयंसेवक परिचालन गर्ने। ▪ प्रकोपको समयमा आपत्कालिन आवास तथा बन्दोबस्ती व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने।
७.	विषयगत सरकारी कार्यालय (जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, कृषि ज्ञान केन्द्र, खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाइ आदि (Cluster lead and Co-lead)	कार्यालय प्रमुखहरू	▪ विषयगत समितिमा रही क्षेत्रगत अगुवा भूमिका निर्वाह गर्ने। ▪ सम्बन्धित क्षेत्रको आपत्कालिन योजना निर्माण गर्ने।
८.	उद्योग वाणिज्य संघ	अध्यक्ष	▪ उद्योग वाणिज्य संघमा आवद्ध व्यवसायीहरुलाई राहत सामग्री संकलन तथा वितरणका लागि आवश्यक सहयोग एवं समन्वय गर्ने। ▪ सुख्खा तथा तयारी खाना जस्तैः चिउरा, भुजा, विस्कुट आदि, खाद्य सामग्री संकलन, वितरण र व्यवस्थापनमा सघाउने।
९.	यातायात व्यवसायी संघ	अध्यक्ष	▪ राहत तथा उद्धार कार्यका लागि यातायातका साधनहरू र जनशक्ति उपलब्ध गराउने।
१०.	नेपाल पत्रकार महासंघ	संचार माध्यम, एफ.एम. र सञ्चार कर्मीहरू	▪ तथ्यपरक सूचना संकलन तथा सम्प्रेषण गर्न संचार कर्मी र संचार माध्यामसँग समन्वय गर्ने। ▪ मनसुनको समयमा जनचेतनामूलक सूचना प्रवाह गर्न संचार कर्मी र संचार माध्यामसँग समन्वय

			गर्ने।
११.	पेशागत व्यवसायी, निर्माण व्यवसायी, कृषक तथा जल उपभोक्ता, सामुदायिक बन उपभोक्ता महासंघ	अध्यक्ष	▪ राहत, उद्धार तथा संरक्षण कार्यमा सहयोग।
१२.	गै.स.सं. महासंघ	अध्यक्ष	▪ जिल्लाका सबै सदस्य गैससहरुसँग समन्वय गर्ने। ▪ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई विपद् प्रतिकार्यकालागि आवश्यक स्रोत संकलनमा सहयोग गर्ने।
१३.	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गै.स.सहरु	प्रमुख	▪ विपद्को समयमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने, ▪ आवश्यक स्रोत संकलनमा सहयोग गर्ने, ▪ राहत तथा उद्धार सामग्री उपलब्ध गराउने, ▪ क्षमता विकास तथा सहजीकरण गर्ने।

४.२ मनसुनको आपतकालीन कार्य योजना

क.सं	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	समयावधि	अनुगमन गर्ने निकाय/ अधिकारी	अनुगमन सूचकांक
१.	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरुलाई मनसुनको आपतकालीनकार्य योजना तयारगर्न ढाँचा समेत पठाईसबै स्थानीय तहलाई अनुरोध गर्ने।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सचिवालय/विषयगत क्षेत्र अगुवा कार्यालय	बैशाख	जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख	पत्रको छाँया कपी र योजनाको खाका उपलब्ध भएको हुनेछ । जिल्ला स्तरको मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको ढाँचा तयार भएको हुने छ ।
२.	विषयगत क्षेत्र अगुवा सरकारी कार्यालय, सुरक्षा निकाय लगायत विपद् जोखिम न्यूनीकरणको क्षेत्रमा कार्य गर्ने निकायहरुसँगको समन्वय बैठक बस्ने ।	प्र.जि.अ, बिषयगत क्षेत्र अगुवा कार्यालय, स्थानीय तह , जिल्ला अगुवा सहयोगी निकाय, नेपाल रेडक्रस, सुरक्षा निकाय, गैसस	जेष्ठ	जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख	बैठकको माइन्युटको प्रति उपलब्ध भएको हुनेछ ।
३.	मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्यमा क्रियाशिल रहने सरोकारवालाहरुको नक्सांकन गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सचिवालय र विपद् सम्पर्क व्यक्ति	बैशाख र जेष्ठ महिना	प्र.जि.अ	सरोकारवालाको सूची उपलब्ध भएको हुनेछ ।
५.	खोज तथा उद्धार टोलीको सूची अद्यावधिक गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति सचिवालय तथा स्थानीय विपद् सम्पर्क व्यक्ति	जेष्ठ महिना	प्र.जि.अ	अद्यावधिक खोज तथा उद्धार टोलीको सूची उपलब्ध भएको हुने छ ।
६.	मनसुनका कारण घट्न सक्ने विपद् जोखिमकालागि आवश्यक न्यूनतम	सुरक्षा निकाय, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन	असार	जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख,	संकलित सामग्रीको सूची उपलब्ध भएको हुनेछ ।

	राहत सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने ।	समिति, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तनँहू उध्योग वाणिज्य संघ र स्थानीय तहहरु		प्र.जि.अ	
७.	जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा मौजुदा रहेको आपतकालीन उद्धार सामग्रीको सूची अद्यावधिक राखे ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सचिवालय विपद् सम्पर्क व्यक्ति सुरक्षा निकाय	जेष्ठ	जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख प्र.जि.अ	आपतकालीन उद्धार सामग्रीको सूची अद्यावधिकभएको हुने छ ।
८.	जिल्लामा अवस्थित एम्बुलेन्सको सूची अद्यावधिक राखे	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सचिवालय जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	बैशाख	प्र.जि.अ प्रमुख जनस्वास्थ्य अधिकृत	एम्बुलेन्सको अद्यावधिक सूची उपलब्ध भएको हुने छ ।
९.	खोज तथा उद्धार क्षेत्रका तालिमप्राप्त दक्ष जनशक्तिहरुको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति सचिवालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विपद् सम्पर्क व्यक्तिहरु	जेष्ठ	जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख, प्र.जि.अ रेडक्रस सभापति	तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्तिको अद्यावधिक विवरण उपलब्ध भएको हुने छ ।
१०.	मनसुनमा घट्न सक्ने विभिन्न प्रकोपको बारेमा प्रचार प्रसार गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय संचार माध्यम	जेष्ठ देखि भाद्रसम्म	प्रमुख/अध्यक्ष स्थानीय तहहरु/,नेपाल पत्रकार महासंघ	प्रचार प्रसारमा प्रयोग भएको श्रव्य/दृष्य तथा छापिएको सामग्री उपलब्ध भएको हुने छ ।
११.	उद्धार तथा राहतको लागि	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन	आवश्यकतानुसार	प्र.जि.अ,	बैठकको माइन्युट प्रति उपलब्ध

	आवश्यकता अनुसार सरोकारवालाहरुको समन्वय बैठक बस्ने ।	समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र सहयोगी निकाय		प्रमुख स्थानीय तह, राजनैतिक दल	भएको हुने छ ।
१२.	जोखिम देखिएको स्थान तथा समुदायमा राहत सामग्री वितरण गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र सहयोगी निकाय	आवश्यकतानुसार	जिल्ला समन्वय समिति, प्र.जि.अ	वितरण भएको सामग्रीको भरपाई र प्रगति प्रतिवेदन उपलब्ध भएको हुने छ ।
१३.	अविरल बर्षाका कारण विभिन्न प्रकोपबाट प्रभावित हुन सक्ने समुदायको अवस्थाबारे निरन्तर जानकारी लिनेदिने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सचिवालय, स्थानीय विपद् सम्पर्क व्यक्ति, जिल्ला आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र, सञ्चार माध्यम	विपद्को घटना घटेपश्चात निरन्तररुपमा	स्थानीय तहहरुका प्रमुख तथा अध्यक्षहरु/प्रमुख जिल्ला समन्वय समिति /प्रमुख राजनैतिक दल	प्रभावितहरुको विवरण उपलब्ध भएको हुने छ ।
१४.	मनसुनका कारण विपद् जोखिमका घटना घटेको खण्डमा प्रभावित गर्भवती, सुत्केरी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा तथा असक्त व्यक्तिहरुको तथ्यांक अध्यावधिक गरी अवस्थाबारे जानकारी लिने ।	गाँउपालिका र नगरपालिका कार्यालयहरु	विपद्को घटना घटेपश्चात निरन्तररुपमा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	अद्यावधिक भएको घटनाहरुको विवरण उपलब्ध भएको हुने छ।
१५.	राहत वितरणलाई प्रभावकारी बनाउन तथा दोहोरिन नदिन समन्वय, व्यवस्थापन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरु .	आवश्यकतानुसार	जिल्ला समन्वय समिति	समन्वय बैठक तथा सुपरिवेक्षणको प्रगति विवरण उपलब्ध भएको हुने छ ।
१६.	प्रभावित हुन सक्ने समुदायको	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	विपद्को सूचना	जिल्ला स्वास्थ्य	बैठकको निर्णय तथा पत्रचार भएको

	स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न निर्देशन दिने ।		[illegible]सि गर्नसाथ	कार्यालय	प्रति उपलब्ध भएको हुनेछ ।
१७.	मनसुनको आपतकालीन कार्य योजना कार्यान्वयनको प्रगती प्रतिवेदन तयार पार्ने र तालुक निकायमा पेश गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ,स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र विषयगत क्षेत्र अगुवा कार्यालयहरु	आश्विन	प्र.जि.अ,/स्थानीय तहहरुका प्रमुख/अध्यक्ष	प्रगति प्रतिवेदन उपलब्ध भएको हुनेछ ।
१८.	समिक्षा बैठक बस्ने ।	प्र.जि.अ तथा स्थानीय तहका प्रमुखहरु	आश्विन	प्र.जि.अ	समिक्षा बैठकको निर्णय प्रति उपलब्ध भएको हुनेछ ।

	स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न निर्देशन दिने ।		[illegible]सि गर्नसाथ	कार्यालय	प्रति उपलब्ध भएको हुनेछ ।
१७.	मनसुनको आपतकालीन कार्य योजना कार्यान्वयनको प्रगती प्रतिवेदन तयार पार्ने र तालुक निकायमा पेश गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ,स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र विषयगत क्षेत्र अगुवा कार्यालयहरु	आश्विन	प्र.जि.अ,/स्थानीय तहहरुका प्रमुख/अध्यक्ष	प्रगति प्रतिवेदन उपलब्ध भएको हुनेछ ।
१८.	समिक्षा बैठक बस्ने ।	प्र.जि.अ तथा स्थानीय तहका प्रमुखहरु	आश्विन	प्र.जि.अ	समिक्षा बैठकको निर्णय प्रति उपलब्ध भएको हुनेछ ।